

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 30. Socii in Guairania inter adversa rem Christianam promovent.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

annorum merebantur sprete nobilissimæ familiæ honores, innocens vita, & salutis animarum cupido. Pompeiopoli in Navarra natus is fuerat, clarissimæ Urtaflunæ domus, Xaverianam sanguine attingentis, hæres & dominus. Adolescens amplâ trium millium ducatorum census annui hæreditate dimissâ, oblucente licet matre, & magnas honorum spes obrudente, Societatem JESU amplexus est. Ambienti unam ex Indiciis Provinciis, nequicquam reclamantibus in aula Madritana viris primoribus, necnon medicis valetudinem ejus causantibus, Paraquaria obtigit. Lingua Indicæ peritiâ adeptus, egregiam Neophytis & Cathecumenis in Guairania navavit operam. Sesquianno in his laboribusposito, pestis grassata nostrum Xaverium ægris ministrantem prostravit. Prostrato & morbis afflictissimo, in hoc Orbis angulo linteamina ad decumbendum, pharmaca, cibus idoneus, & omnia ægrorum subsidia defuere; ne panis quidem frustulum repertum, quod appetenti præberetur; farina linea olida, & id genus edatim insulsu ac insipidi pro ultimis cupidius fuere: & tamen violentæ necis avidus querebatur in lectulo se molliter mori. Paulò ante mortem idcirco subritem se ostendit, quòd tamdiu, ob intervalla locorum (nam ducentis & amplius leucis ab Assumptionis Collegio, & quingentis à Tucumanæ metropoli, in media Barbarie aberat) Sociorum suffragiis cariturus esset. Sed cum solatus est Ruifius, spondens quinquages se pro ejus anima sacrificaturus esse. Sed cum que à moriente petiit, ut in Cælum admittus, pro se Virginis pedibus osculo impacto, amoris Mariani argumentum flagitaret. Mirum dictu! nona post ejus mortem hora sensit Ruifius cœlestem quamdam urbem, fulminis instar transeuntem, menti suæ objici, sequuto ex ejus aspectu in Cælorum Reginam tenerrimo sensu: quem sensum ne amitteret, catenam ferream cuspidibus horridam, haud rudis talium instrumentorum faber, sibi statim confecit, tamdiuque gestavit, donec in morbum incidens, eo tormento corpusculum vexare à Majoribus prohiberetur. Præter genus mortis, Martinus noster multa habuit cum Magno Xaverio paria. Nam virginitatem, & animam à lethali culpa totâ vitâ intactam, conservavit. Obedientiam ad eò integram professus est, ut moriens ausus sit asserere, nihil se à Majorum jussibus transversum fecisse. Jussus in Guairaniam proficisci, agnatæ virtutis exemplo, ne libellos quidem, quibus pietatem alere assuefecerat, secum ferre voluit. Per paludes atque abruptos scopulos pedibus nudis longissima itinera confecit. Servulum aquam sibi fabricantem clam offerentem repulit, aiens se ne guttam quidem injussu Majorum libaturum. Diu post mortem spectandum se præbuit, quasi Indos Catechesim doceret: diceret voluisse redire è Cælo ad juvandam Sociorum paucitatem, aut nondum fatiatum Apostolicis laboribus. Casiquio per visum civitatem cœlestem ingredi jamjam putanti, Martinus Xaverius, Sole splendidior, ab ingressu severè arcuit, docens eâ tantùm civitate donari, qui integrè peccata confiteretur; simulque indicavit homini inexpiatas ex oblivione noxas optimo successu. Josepho Cataldino, ut supra narratum, opportunus è Cælo auxiliator adfuit, territo invasore. Antonio Ruifio ob solitudinem & cætera vitæ incommoda mœsto, in veste splendida & cœlesti apparuit, jubens, ne desponderet animo, sed cogitaret talem qualem oculis perspiceret gloriam, constanter in vinea Domini laborantes manere. Idem eundem spectavit, fracto in speciem Cælo, inter illustres splendores gloriose sedentem, cum hac voce: *Martinus Urtaflum ob labores eâ gloriâ dignus inventus est.* Hæc de Paraquariæ nostræ Xaverio, laudatissimo juvene, anno ætatis vigesimo-sexto extincto, satis esse arbitror, ut inter præcipua Provinciæ nostræ decora computetur. Nec abs re Petrus Gufmannus in Francisci Xaverii vitæ præludio Navarræ Heroibus addidit, & Joannes Rho variæ suæ virtutum historiæ decorè admodùm inseruit.

MARTINO Xaverio morte sublato, Simoni Maçetæ, & Antonio Ruifio immensæ Provinciæ incubuit onus, ad eò ponderosum, ut miraculum fuerit utrumque non succubuisse. Indorum abactores, occasione solitudinis usi, omnem lapidem moverunt, quo uno iterum è duobus è Provincia dejecto, alter penitus sub onere fatisceret, tandemque Indis à Societate reductis pro libitu abuterentur. Perveria consilia juvit Canonicus Paraquariensis, pro Sede Episcopali vacante

Q

Guairaniæ

Martini Xaverii patria,

Parentes,

Navigatio,

Labores,

Morbus,

Virginitas,

Obedientia,

Paupertas,

Apparitiones.

CAPUT XXX.

Socii in Guairaniâ inter adversâ rem Christianâ promovet.

Visitator Canonicus Socii adversatur.

Guairaniæ inspector, & ab Inquisitionis Commissario delegatus, Societati maximè infensus. Qui ubi in Provinciam venit, communicato cum Indorum vexatoribus consilio, sparit famam se expellendæ Societatis ergò in Guairaniam cum potestate venisse: & ut Neophytos à Sociis alienaret, adeò multa in hos confinxit, ut illi à suorum Magistrorum cura abhorrentes, templum nostrum domumque ingredi plerique jam renuerent. Sed quod palmare fuit, idem ipse Antonium Ruifium Sanctæ Inquisitionis Commissario rationem redditurum ad Assumptionis urbem ire compulit, occasione inde arreptâ, quòd Inquisitorum fasciculus litterarum Ruifio commissus (quem bonâ fide, non acceptâ cautione, reddiderat) nusquam appareret. Absente Ruifio in unum Simonem Maçetam incubuit novorum oppidorum cura, necnon malevolorum perfidia, in id maximè intentâ, ut destructis Lauretanâ & Sancti Ignatii coloniis, aliò ad servitia transferrent. In eum finem Simonem Maçetam indignis planè modis adversarii vexavere. Atque ut videas Barbarorum inconstantiam, ipse Maracana. Sociorum hæcenus adstipulator, ab Canonico illo sollicitatus de Societate expellenda, accersendisque aliis Sacerdotibus, & deserendis oppidis, consilia cum duobus aliis Casiquiis agitans. magnam popularium partem in suam sententiam traxit. Quare cognitâ, Simon Maçeta, instinctu planè Divino, advocatâ Neophytorum concione in hæc verba protupit. *Filioli, inquit, mei, quos in Christo genui, non me latent malevolorum machinationes: sed se existimatum velim, conspirationis auctores brevi morituros: his sublati optatâ pace fruamur.* Hoc dicto se subduxit: postridie verò quàm hæc dixerat, Maracana, & duo conjuratores Casiquii, in morbum incidere, atque inter quadriduum à peccatis absoluti obiere: quos Simon Maçeta ad terrorem cæterorum, continuatis tumulis, addito vindictæ Divinæ monumento, sepelivit. Canonicus interjecto tempore in Assumptionis urbe viperæ morfu extinctus, funestâ morte documento fuit, longas esse Dei manus, miseros à malevolorum injuriis severè vindicantis. Multos menses tenuit hæc vexatio, donec è Paraquariæ metropoli Ruifius rediens, Sanctæ Inquisitionis Commissarii litteras, tam suæ innocentiae, quàm Canonici temeritatis testes, promeret. Deinde memoratur factum Casiquii numerofo pellicatu & simulatione infamis, qui quæsi è dæmonis servitute se eripere vellet, sex pellices, spectante populo, ad Socios adduxit, rogans ut eas iusto cum aliis matrimonio copularent. Triginta tamen alias, Ananiâ pejor, occuluerat: quare non diu post in morbum incidens, morte corporis, Sacramentis ante expiatus, simulationem luit. Æger in ultimò agone inquietissimè agens, interrogatus à Sacerdote nostro, num Christianus foret? Respondit dudum sibi nomen assumpsisse, cum die Dominico, pro more, in Hispanorum templo plebem aquâ lustrali Sacerdos aspergeret, Baptismum alium necesse, & hunc sibi sufficere putavisse. Errorem dedoctus, à Ruifio baptizatus placidè exspiravit.

Antonius Ruifium ad urbem ire compulit.

Maracana à Patribus deficit.

Maracana & ejus adstipulatores puniuntur.

Et Canonicus.

Antonius Ruifius ab calumniâ liberatur.

Simulator Casiquius puniuntur.

Et baptizatur.

1614.

CAPUT XXXI.
Guarambaræ expeditionis initium progressus, & finis.

Defectus Sacerdotum.

Vincentius Griffius ad alium ordinem se transfert.

GUARAMBARÆUM oppidum, nongentis familiis partim Christianis, partim Ethnicis, tum temporis constans, adverso Paraquario flumine quinquaginta leucis ab Assumptionis urbe distat, nullâ re memorabile, nisi quòd morbido in locis situm esset. Eò iter erat per paludes nudatis fermè corporibus transmittendas, aut per Paiguarum ferocissimorum Barbarorum fines; utrobique iretur, magna erant vitæ pericula & labores subeundi. Decimo circiter à Guarambaræ lapide, Pitouenses & Nieguaræ duo oppida trècentarum familiarum conflaverant. Sed omnes hi servitio personali obnoxii fuerant, timebaturque, ne, recrudescente malò, si Societas servitiis obliteret, lites religiôsæ quieti obversæ orirentur. Quare eò Socios mittere Provincialis diu recusarat. Cedendum tamen tandem fuerat ante biennium authoritati Francisci Alfari, nomine Regis id exigentis, & miseræ Indorum à quindecim annis, Sacerdotum defectu, se sine Sacramentis vivere & mori querentium. Præterea spes erat per eam regionem ad Itatinensem Provinciam, Societati destinata, & ejus postea laboribus clarissimam, penetrandi. Illuc igitur delati Vincentius Griffius, & Baltazar Senia, cum altero Socio, Ethnicos maximè volentes in his tribus oppidis baptizavere: tum Neophytorum curæ se totos tradidere. Non diu post Vincentius Griffius ex eo loco in alium translatus est, qui post egregiè

inter